

RECHTSPRAAK EUROPA

RECHTSPRAAK VAN HET EUROPEES HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS
EN HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE

No. 3 (maart 2013)

'Ontvoering van Europa' (Rembrandt van Rijn, 1632 - detail)

IN ÉÉN [KLIK](#) VERBONDEN MET EUROPA

Deze nieuwsbrief bevat een overzicht op trefwoorden van de rechtspraak van het Hof van Justitie van de EU (arresten en conclusies) en van het Europees Hof voor de rechten van de mens over de maand [februari](#) 2013.

Deze nieuwsbrief wordt mede mogelijk gemaakt door het gerechtshof Amsterdam en de Raad voor de rechtspraak en wordt gepubliceerd op het weblog [European Courts](#) en op de [website](#) van het gerechtshof Amsterdam.

Kernredactie: Marc de Werd en Roel Andrea

Medewerkers: Robin Cozijnsen, Menco Rasterhoff, Nienke de Visser, Mirjam Winkels.

Deze nieuwsbrief is nog onder revisie. Copyright © 2013 Marc de Werd

Volg RECHTSPRAAK EUROPA op twitter: [@EuropeanCourts](#)

INHOUDSOPGAVE

1. RECHTSPRAAK EUROPEES HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS

- TIP: LEES DE FACTSHEETS VAN HET HOF
- RECHT OP LEVEN (ART. 2)
- VERBOD VAN FOLTERING (ART. 3)
- RECHT OP EEN EERLIJK PROCES (ART. 6)
- FAMILIELEVEN/PRIVACY (ART. 8)
-
- VERBOD VAN DISCRIMINATIE (ART. 14)
- VOORWAARDEN VOOR ONTVANKELIJKHEID (ART. 35)

2. RECHTSPRAAK GERECHT EN HOF VAN JUSTITIE EUROPESE UNIE

- FISCALE BEPALINGEN
- GEMEENSCHAPPELIJK BUITENLANDS EN VEILIGHEIDSBELEID
- INTELLECTUELE EIGENDOM
- LANDBOUW
- MEDEDINGING
- SOCIALE ZEKERHEID VAN MIGRERENDE WERKNEMERS
- (LUCHT)VERVOER
- VREEMDELINGEN

3. PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN

- TIP: ZOEKEN NAAR PREJUDICIËLE VRAGEN

1. RECHTSPRAAK EUROPEES HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS

RECHTSPRAAK

STRAATSBURG

(Uitspraken over z.g. repeterende rechtsvragen, over de overschrijding van de redelijke termijn van art. 6 EVRM en zaken die eindigen in billijke genoegdoening blijven veelal buiten beschouwing. Uitspraken worden drie maanden na de uitspraakdatum definitief tenzij intern appel wordt ingesteld bij de Grote Kamer van het Hof.)

TIP: LEES DE FACTSHEETS VAN HET HOF

De persdienst van het Hof geeft factsheets uit over Straatsburgse rechtspraak gerangschikt naar onderwerp. Zie [hier](#).

RECHT OP LEVEN (ART. 2)

ARREST – 12 februari 2013 – Eduard Popa t. Moldavië – persbericht – arrest

VERBOD VAN FOLTERING (ART. 3)

ARREST – 12 februari 2013 – Necati Yilmaz t. Turkije – persbericht – arrest

ARREST – 5 februari 2013 – Zokhidov t. Rusland – persbericht – arrest

Klager is ten onrechte uitgeleverd aan Uzbekistan terwijl er een interim maatregel gold die dat niet toestond. Nu klager het risico liep in Uzbekistan te worden mishandeld is sprake van schending van artikel 3 (folterverbod).

RECHT OP EEN EERLIJK PROCES (ART. 6)

ARREST – 19 februari 2013 – Garcia Mateos t. Spanje – persbericht – arrest

ARREST – 19 februari 2013 – Gani t. Spanje – persbericht – arrest

FAMILIELEVEN/PRIVACY (ART. 8)

ARREST – 19 februari 2013 – B. t. Roemenië (no. 2) – persbericht – arrest

VERBOD VAN DISCRIMINATIE (ART. 14)

ARREST – 19 februari 2013 – X en anderen t. Oostenrijk – Grote Kamer – persbericht – arrest

Twee vrouwen die een stabiele homoseksuele relatie hebben willen graag dat de ene partner het kind van de ander adopteert. Oostenrijk heeft dit niet toegestaan hetgeen een schending is van artikel 14 (discriminatieverbod), nu adoptie volgens de Oostenrijkse wetgeving wel is toegestaan voor een heterostel.

Het hof merkt overigens op dat er geen plicht bestaat voor staten om ongetrouwde stellen toe te staan het kind van de partner te adopteren. Er mag echter geen verschil worden aangebracht tussen homoseksuele en heteroseksuele stellen.

[Peu de débats ont agité le prétoire européen quant à savoir si la différence de traitement subie par l'enfant adultérin heurtait le principe de non-discrimination des enfants en matière successorale. En confirmant l'importance de ce principe, la Grande Chambre n'a donc pas fait œuvre créatrice. Nicolas Hervieu](#)

The Court's judgment must ultimately be regarded as positive because it recognizes that laws in Austria and other Contracting States that currently exclude same-sex couples from second parent adoption whilst affording it to unmarried opposite-sex couples create discrimination in violation of Convention rights. These Contracting States will be required to amend legislation that is now in breach of the Convention. Such incremental advances in ending discrimination against gay men and lesbian are always very welcome.

Yet the judgment, as is so often the case with judgments issued by the Court in respect of sexual orientation complaints, is also problematic for a number of reasons. A central concern must be the strong restatement of the principle that the differential treatment of unmarried same-sex couples and opposite-sex married couples will not amount to discrimination under the Convention. This leaves Contracting States free to maintain a situation in which only heterosexual couples have access to marriage and, consequently, to the wide range of legal rights that flow from it.

X. and Others v Austria therefore represents a significant evolution of the principle of non-discrimination in respect of sexual orientation between unmarried couples, whilst further legitimizing and protecting the discrimination that results from the exclusion of gay men and lesbians from marriage. [Antoine Buyse](#)

One aspect of this judgment that still has the power to pleasantly surprise is the readiness with which the Austrian Government and Court accepted that the applicants had established a family life for the purpose of Article 8 of the Convention; it is worth recalling this right has been extended to same-sex couples and their children only since June 2010 (*Schalk and Kopf*). The Court has recognised for the first time – at least implicitly – the potential importance to a child of having his relationship with two same-sex parents legally recognised. [Paul Johnson](#)

La Cour s'engage dans une logique enthousiasmante pour certains, inquiétante pour d'autres. Selon votre degré d'attachement à la réalité humaine, vous verrez dans cet arrêt la marque de l'audace ou de la déraison. [ECLJ](#)

ARREST – 12 februari 2013 – Vojnity t. Hongarije – persbericht – arrest

ARREST – 7 februari 2013 – Fabris t. Frankrijk – Grote Kamer – persbericht – arrest

Klager is een buitenechtelijk kind en als dusdanig ook erkend. Na het overlijden eist hij een deel van de erfenis op van zijn moeder, welke nalatenschap op grond van een eerder schriftelijk vastgestelde verdeling was verdeeld onder de twee wettelijke kinderen (de halfbroer en halfzus van klager). Schending van artikel 14 (discriminatieverbod) door klager geen deel van de nalatenschap te doen toekomen, nu daar redelijkerwijs geen rechtvaardigingsgrond voor is.

VOORWAARDEN VOOR ONTVANKELIJKHEID (ART. 35)

Ontvankelijkheidsbeslissing – 28 februari 2013 - Bayrakci t. Turkije – persbericht - arrest

Klacht van een Turkse gehandicapte ambtenaar, dat op zijn werkplek onvoldoende faciliteiten aanwezig zijn (zoals een aangepast toilet) is niet-ontvankelijk omdat de zaak eerst bij de Turkse bestuursrechter had moeten worden aangebracht. Geen uitputting van rechtsmiddelen.

ONTVANKELIJKHEISBESLISSING – 5 februari 2013 – STICHTING OSTADE BLADE EN KALLENBERG t. Nederland – Nederlandse zaak – beslissing

As to the question whether the applicants have exhausted all domestic remedies the Court notes that the complaints intended to be subsequently made to the Court should have been made to the domestic courts at least in substance (see, among many other authorities, Van Oosterwijck v. Belgium, 6 November 1980, § 39, Series A no. 40; Cardot v. France, 19 March 1991, § 34, Series A no. 200; Akdivar and Others v. Turkey, 16 September 1996, § 66, Reports of Judgments and Decisions 1996-IV; Azinas v. Cyprus [GC], no. 56679/00, § 38, ECHR 2004-III; Paksas v. Lithuania [GC], no. 34932/04, § 75, ECHR 2011 (extracts); and as a recent example, Hvalica v. Slovenia (dec.), no. 25256/05, 22 May 2012).

In the present case, the Court of Appeal of The Hague held on 11 December 2003 that the second applicant had failed to make a plausible case that he had suffered any damage as a result of the search (see paragraph 19 above). The Court notes that the second applicant did not challenge this ruling in his appeal on points of law. The Amsterdam Court of Appeal therefore dismissed his claim since it had been solely a claim for compensation for damage (see paragraph 23 above). Accordingly, the second appeal on points of law to the Supreme Court was lodged by the applicant foundation alone (see paragraph 29 above). Having regard to these circumstances the Court finds that the application of the second applicant must be rejected pursuant to Article 35 §§ 1 and 4 of the Convention for non-exhaustion of domestic remedies.

2. RECHTSPRAAK GERECHT EN HOF VAN JUSTITIE EUROPESE UNIE

RECHTSPRAAK

LUXEMBURG

AANBESTEDINGSRECHT

CONCLUSIE – 28 februari 2013 – Zaak C-94/12 – Swm Costruzioni en Mannocchi Luigino – conclusie – opinion

Richtlijn 2004/18/EG – Plaatsen van overheidsopdrachten voor de uitvoering van werken – Economische en financiële draagkracht van een ondernemer – Technische bekwaamheid en/of beroepsbekwaamheid van een ondernemer – Beroep op de draagkracht van meer dan één nevenonderneming

ARBEIDSRECHT

ARREST – 28 februari 2013 – Zaak C-427/11 – Kenny e.a. – arrest – judgment

Artikel 141 EG – Richtlijn 75/117/EEG – Gelijke beloning voor mannelijke en vrouwelijke werknemers – Indirecte discriminatie – Objectieve rechtvaardiging – Voorwaarden

CONCLUSIE – 21 februari 2013 – Gevoegde zaken C-512/11 + C-513/11 – Terveys- ja sosiaalialan neuvottelujärjestö TSN + Ylemmät Toimihenkilöt YTN – conclusie

Zwangerschapsverlof – Richtlijn 92/85/EEG – Voorwaarden voor het behoud van het volledige loon gedurende het zwangerschapsverlof – Gelijke behandeling van mannen en vrouwen – Richtlijn 2006/54/EG – Ouderschapsverlof – Richtlijn 96/34/EG – Collectieve arbeidsovereenkomst

CONCLUSIE – 19 februari 2013 – Zaak C-426/11 – Alemo-Herron e.a. – conclusie

Overgang van ondernemingen – Behoud van rechten van werknemers – Richtlijn 2001/23 – Artikel 3, lid 3 – Collectieve overeenkomst die op het moment van overgang van toepassing is op vervreemder en werknemer – Dynamische clausules die verwijzen naar bestaande en toekomstige collectieve overeenkomsten – Reikwijdte van het arrest Werhof van het Hof – Grondrecht om zich niet bij een vakvereniging aan te sluiten – Vrijheid van ondernemerschap – Artikelen 12 en 16 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie

CONCLUSIE – 7 februari 2013 – Zaak C-476/11 – Kristensen – conclusie – in het Engels

Gelijke behandeling in arbeid en beroep – Richtlijn 2000/78/EG – Verbod van discriminatie op grond van leeftijd – Ondernemings- en sectoriële regeling van sociale zekerheid – Werkgeversbijdragen aan bedrijfspensioenvoorziening – Systeem van vaste bijdragen – Leeftijdsafhankelijke bijdragepercentages – Artikel 6, lid 2, van de richtlijn – Reikwijdte van de uitzondering

CONCLUSIE – 7 februari 2013 – Zaak C-546/11 – Toftgaard – conclusie

Gelijke behandeling in arbeid en beroep – Richtlijn 2000/78/EG – Verbod van discriminatie op grond van leeftijd – Nationale bepaling die in geval van schrapping van een ambtenarenpost voorziet in doorbetaling van de beloning gedurende drie jaar indien de ambtenaar de leeftijd van 65 jaar nog niet heeft bereikt – Uitzondering volgens artikel 6, lid 2, van de richtlijn – Ondernemings- en sectoriële regelingen inzake sociale zekerheid – Reikwijdte van de uitzondering – Rechtvaardiging van verschillen in behandeling op grond van artikel 6, lid 1, van de richtlijn

BURGERLIJKE EN HANDELSZAKEN

ARREST – 21 februari 2013 – Zaak C-332/11 – ProRail – **Nederlandse zaak – arrest**

Verordening (EG) nr. 1206/2001 – Samenwerking op gebied van bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken – Rechtstreekse uitvoering van handeling tot verkrijgen van bewijs – Aanwijzing van deskundige – Opdracht die gedeeltelijk op grondgebied van lidstaat van verwijzende rechter en gedeeltelijk op grondgebied van andere lidstaat wordt uitgevoerd

Deze vraag van het Hof van Cassatie is gesteld naar aanleiding van een geding tussen vennootschappen naar Belgisch, Duits en Nederlands recht, dat zijn oorsprong vindt in een ongeval nabij Amsterdam met een trein die onderweg was van België naar Nederland. De Belgische rechter heeft in kort geding een Belgische deskundige aangewezen en hem opgedragen om niet enkel in België, maar ook in Nederland onderzoek in te stellen. De vraag is of een Belgische rechter daarvoor bevoegd is.

Hof: De artikelen 1, lid 1, sub b, en 17 van verordening (EG) nr. 1206/2001 van de Raad van 28 mei 2001 betreffende de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken, moeten aldus worden uitgelegd dat het gerecht van een lidstaat dat verlangt dat de handeling tot het verkrijgen van bewijs waarmee een deskundige is belast, wordt verricht op het grondgebied van een andere lidstaat, niet noodzakelijkerwijs gehouden is de in die bepalingen neergelegde methode voor bewijsverkrijging toe te passen om die handeling te mogen gelasten.

ARREST – 7 februari 2013 – Zaak C-543/10 – Refcomp – persbericht – arrest – commentaar

Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken – Rechterlijke bevoegdheid in burgerlijke en handelszaken – Verordening (EG) nr. 44/2001 – Uitlegging van artikel 23 – Forumkeuzebeding in overeenkomst tussen fabrikant en oorspronkelijke verkrijger van een zaak – Overeenkomst in keten van overeenkomsten tot eigendomsoverdracht – Tegenwerpbaarheid van beding aan latere verkrijger van zaak

EUROPEES AANHOUDINGSBEVEL

ARREST – 26 februari 2013 – Zaak C-399/11 – Melloni – **Grote Kamer – persbericht – arrest**

Politiële en justitiële samenwerking in strafzaken – Europees aanhoudingsbevel – Procedures van overlevering tussen lidstaten – Beslissingen gegeven na proces waarop betrokkene niet in persoon is verschenen – Uitvoering van bij verstek opgelegde straf – Mogelijkheid van herziening van vonnis

FISCALE BEPALINGEN

CONCLUSIE – 28 februari 2013 – Zaak C-542/11 – Codirex Expeditie – conclusie – no opinion

Communautair douanewetboek – Verordening (EEG) nr. 2913/92 – Artikel 50 – Goederen in tijdelijke opslag – Niet-communautaire goederen – Douaneregeling extern communautair douanevervoer – Tijdstip van toekenning van douanebestemming – Artikelen 63 en 67 – Aanvaarding van douaneaangifte – Artikel 73 – Vrijgave van goederen – Artikel 203 – Douaneschuld

ARREST – 28 februari 2013 – Zaak C-425/11 – Ettwein – arrest – judgment

Overeenkomst tussen Europese Gemeenschap en haar lidstaten, enerzijds, en Zwitserse Bondsstaat, anderzijds, over vrij verkeer van personen – Gelijke behandeling – Zelfstandige grensarbeiders – Staatsburgers van lidstaat van Unie – In deze lidstaat ontvangen beroepsinkomsten – Verlegging van woonplaats naar Zwitserland – Weigering van belastingvoordeel in deze lidstaat wegens verlegging van woonplaats

CONCLUSIE – 28 februari 2013 – Zaak C-62/12 – Kostov – conclusie – no opinion

Gemeenschappelijk stelsel van belasting over toegevoegde waarde – Begrip belastingplichtige – Btw-plichtigheid van een natuurlijke persoon voor de verrichting van incidentele diensten die geen verband houden met zijn vrij beroep van deurwaarder

ARREST – 28 februari 2013 – Zaak C-544/11 – Petersen en Petersen – arrest – judgment

Vrij verrichten van diensten – Vrij verkeer van werknemers – Wettelijke regeling van lidstaat op basis waarvan inkomsten uit arbeid die in andere staat in kader van ontwikkelingshulp is verricht, kunnen worden vrijgesteld van belasting – Voorwaarden – Vestiging van werkgever op nationale grondgebied – Weigering wanneer werkgever in andere lidstaat is gevestigd

Hof: Artikel 45 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale wettelijke regeling van een lidstaat volgens welke degene die in deze lidstaat verblijft en daar onbeperkt belastingplichtig is, geen inkomstenbelasting hoeft te betalen over de inkomsten die hij als werknemer verwerft indien zijn werkgever in de voornoemde lidstaat is gevestigd, maar wel inkomstenbelasting over die inkomsten dient te betalen indien zijn werkgever in een andere lidstaat is gevestigd.

ARREST – 28 februari 2013 – Zaak C-168/11 – Beker en Beker – arrest – judgment

Vrij verkeer van kapitaal – Inkomstenbelasting – Inkomsten uit kapitaal – Verdrag ter voorkoming van dubbele belasting – Dividenden gedistribueerd door in lidstaten en derde landen gevestigde vennootschappen – Berekening maximaal met nationale inkomstenbelasting te verrekenen buitenlandse bronbelasting – Niet-inaanmerkingneming van kosten ingevolge persoonlijke situatie of privésfeer – Rechtvaardiging

Hof: Artikel 63 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een regeling van een lidstaat, op grond waarvan de buitenlandse belasting – in het kader van een stelsel ter voorkoming van dubbele belasting – in het geval van onbeperkt belastingplichtigen van wie de buitenlandse inkomsten in de bronstaat worden onderworpen aan een met de door die lidstaat geheven inkomstenbelasting overeenstemmende belasting, aldus met de inkomstenbelasting in die lidstaat wordt verrekend, dat de verschuldigde inkomstenbelasting over het in die lidstaat belastbare inkomen – met inbegrip van de buitenlandse inkomsten – wordt vermenigvuldigd met de verhouding tussen deze buitenlandse inkomsten en de som van de inkomsten, zonder bij deze som rekening te houden met bijzondere uitgaven en buitengewone lasten als kosten in de privésfeer of kosten ingevolge de persoonlijke of gezinssituatie.

ARREST – 21 februari 2013 – Zaak C-18/12 – Žamberk – arrest

Fiscale bepalingen – Btw – Richtlijn 2006/112/EG – Artikel 132, lid 1, sub m – Vrijstelling – Diensten die nauw samenhangen met beoefening van sport of met lichamelijke opvoeding – Beoefening van sportactiviteiten die niet plaatsvindt in georganiseerd verband en evenmin op regelmatige basis – Gemeentelijk aquapark

ARREST – 21 februari 2013 – Zaak C-104/12 – Becker – arrest

Zesde btw-richtlijn – Artikel 17, lid 2, sub a – Recht op aftrek van voorbelasting – Noodzaak van bestaan van rechtstreeks en onmiddellijk verband tussen in eerder stadium verrichte

handeling en in later stadium belaste handeling – Criterium voor bepaling van dat verband – Diensten van advocaat in kader van strafprocedure wegens corruptie die is ingesteld tegen persoon van zaakvoerder en hoofdvennoot van vennootschap met beperkte aansprakelijkheid

ARREST – 21 februari 2013 – Zaak C-123/11 – A – arrest

Vrijheid van vestiging – Artikel 49 VWEU – Belastingwetgeving – Fusie tussen in verschillende lidstaat gevestigde moedermaatschappij en dochteronderneming – Mogelijkheid voor moedermaatschappij tot aftrek van bedrijfsverlies van dochteronderneming – Uitsluiting voor niet-ingezetenen dochterondernemingen

CONCLUSIE – 7 februari 2013 – Zaak C-6/12 – P Oy – conclusie

Staatssteun – Belastingvoordelen – Bestaande of nieuwe steun – Relevante toezichtregeling en procedureregels

A-G: Voor zover de betrokken maatregelen staatssteun vormen, moeten zij voor de toepassing van artikel 108, lid 1, VWEU als veronderstelde bestaande steun worden gekwalificeerd. Als zodanig kunnen zij door de nationale rechter worden uitgelegd en toegepast zolang de Commissie geen besluit heeft vastgesteld en de procedure van artikel 108, lid 2, VWEU niet heeft ingeleid

GEMEENSCHAPPELIJK BUITENLANDS EN VEILIGHEIDSBELEID

ARREST – 20 februari 2013 – Zaak T-492/10 – Melli Bank / Raad – arrest

Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid – Beperkende maatregelen ten aanzien van Iran ter voorkoming van nucleaire proliferatie – Bevriezing van tegoeden – Entiteit volledig in handen van entiteit waarvan betrokkenheid bij nucleaire proliferatie is vastgesteld – Exceptie van onwettigheid – Motiveringsplicht – Recht van verdediging – Recht op effectieve rechterlijke bescherming

ARREST – 5 februari 2013 – Zaak T-494/10 – Bank Saderat Iran / Raad – arrest

Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid – Beperkende maatregelen tegen Iran ter voorkoming van nucleaire proliferatie – Bevriezing van tegoeden – Motiveringsplicht – Recht van verdediging – Recht op effectieve rechterlijke bescherming – Kennelijk onjuiste beoordeling

HANDVEST VAN DE EU

ARREST – 26 februari 2013 – Zaak C-617/10 – Åkerberg Fransson – **Grote Kamer – persbericht – arrest**

Handvest van grondrechten van Europese Unie – Toepassingsgebied – Artikel 51 – Ten uitvoer brengen van Unierecht – Bestrafing van gedragingen waarmee eigen middel van Unie wordt geschaad – Artikel 50 – Beginsel ne bis in idem – Nationale regeling waaronder dezelfde onrechtmatige gedraging kan worden bestraft volgens twee aparte procedures, een bestuurlijke en een strafrechtelijke – Verenigbaarheid

Het Hof verduidelijkt het toepassingsgebied van het Handvest van de grondrechten en legt het ne-bis-in-idembeginsel uit. Dit beginsel staat niet eraan in de weg dat een lidstaat voor dezelfde feiten, te weten belastingfraude, achtereenvolgens een fiscale sanctie en een strafrechtelijke sanctie oplegt voor zover de eerste sanctie geen strafrechtelijke sanctie is.

Åkerberg Fransson won't go down in the history books as one of the classics of EU law but it is nonetheless an important piece in the puzzle as to the applicability of the Charter. Personally I believe that the Court makes the right choice when it states that the Charter applies to situations falling within the scope of EU law, as opposed to strictly limiting it to situations concerning national legislation implementing EU law. However, the case unfortunately leaves a slightly sour aftertaste since the Court could have graced us with more precise guidelines as to the applicability of the

principle of ne bis in idem, in particular in the light of the case law of the European Court of Human Rights. [Eulawstudent](#)

The CJEU rightfully avoids a lacuna in the system of fundamental rights protection, and also avoids legal difficulties as to how a different scope of the Charter would be reconciled with older case law on fundamental rights protection. I don't see the difficulties the Advocate General discussed in his musings on implementation of EU law. If Member States are enforcing substantive EU norms through administrative and criminal penalties, the CJEU clearly should be able to oversee uniform application of EU law, especially considering the fact that article 2 TEU states that the 'Union is founded on the values of respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law and respect for human rights, including the rights of persons belonging to minorities'. Simply passing the buck to Member States is not part of that. [Europeanlawblog](#)

INTELLECTUELE EIGENDOM

ARREST – 21 februari 2013 – Zaak C-561/11 – Fédération Cynologique Internationale – arrest

Gemeenschapsmerken – Verordening (EG) nr. 207/2009 – Artikel 9, lid 1 – Begrip 'derden' – Houder van jonger gemeenschapsmerk

Hof: Artikel 9, lid 1, van verordening (EG) nr. 207/2009 van de Raad van 26 februari 2009 inzake het gemeenschapsmerk moet aldus worden uitgelegd dat het uitsluitende recht van de houder van een gemeenschapsmerk om iedere derde het gebruik in het economische verkeer te verbieden van tekens die gelijk zijn aan of overeenstemmen met zijn merk, zich uitstrekt tot de derde die houder is van een jonger gemeenschapsmerk, zonder dat dit laatstgenoemde merk eerst nietig hoeft te worden verklaard.

LANDBOUW

ARREST – 7 februari 2013 – Zaak C-454/11 – Pusts – arrest

Landbouw – EOGFL – Verordeningen (EG) nrs. 1257/1999 en 817/2004 – Steun voor plattelandsontwikkeling – Terugvordering van onverschuldigd betaalde bedragen – Nationale wettelijke regeling die steun voor milieumaatregelen in landbouw slechts toekent indien jaarlijks van bepaalde documenten vergezeldde aanvraag wordt ingediend – Begunstigde die heeft voldaan aan zijn verplichtingen inzake exploitatie van betrokken oppervlakte, maar geen aanvraag heeft ingediend overeenkomstig die wettelijke regeling – Intrekking van steun, zonder begunstigde te horen, wanneer deze bepalingen betreffende indiening van steunaanvraag voor milieumaatregelen in landbouw niet naleeft

CONCLUSIE – 6 februari 2013 – Zaak C-373/11 – Panellinos Syndesmos Viomichanion Metapoisis Kapnou – conclusie

Verordening (EG) nr. 1782/2003 – Artikel 69 – Geldigheid – Verordening (EG) nr. 795/2004 – Artikel 48 – Gemeenschappelijk landbouwbeleid – Extra betaling voor specifieke soorten landbouw en kwaliteitsproductie – Uitvoering door lidstaat – Discriminatie – Artikelen 2, 32, 33 en 34 EG

MEDEDINGING

CONCLUSIE – 28 februari 2013 – Zaak C-287/11 P – Commissie / Aalberts Industries e.a. – **Nederlandse zaak – conclusie – opinion**

Hogere voorziening – Mededingingsregelingen – Europese markt voor koperen fittingen en fittingen uit koperlegering – Artikel 81 EG en artikel 53 van EER-Overeenkomst – Vaststelling van prijzen en bedragen van kortingen en rabatten, vaststelling van maatregelen tot coördinatie van prijsverhogingen, klantenverdeling en uitwisseling van commerciële informatie – Begrip 'onderneming' – Eén enkele voortdurende inbreuk – Volledige of gedeeltelijke nietigverklaring van beschikking van Commissie

CONCLUSIE – 28 februari 2013 – Zaak C-681/11 – Schenker e.a. – Grote Kamer – conclusie – opinion

Mededinging – Mededingingsregelingen – Artikel 85 EEG, artikel 81 EG en artikel 101 VWEU – Verordening (EEG) nr. 17 – Verordening (EG) nr. 1/2003 – Dwaling van een onderneming ten aanzien van de strijdigheid van haar gedrag met het mededingingsrecht (rechtsdwaling) – Verwijtbaarheid van de rechtsdwaling – Vertrouwen in advies van advocaat – Vertrouwen in juistheid van beslissing van nationale mededingingsautoriteit – In nationaal mededingingsrecht voorziene clementieregeling – Bevoegdheid van nationale mededingingsautoriteit tot vaststelling van inbreuk op mededingingsregels zonder oplegging van sancties

ARREST – 7 februari 2013 – Zaak C-68/12 – Slovenská sporiteľňa – persbericht – arrest

Begrip mededingingsregeling – Overeenkomst tussen verschillende banken – Concurrerende onderneming die op relevante markt illegaal actief zou zijn – Invloed – Geen

CONCLUSIE – 7 februari 2013 – Zaak C-536/11 – Donau Chemie e.a. – conclusie – commentaar

Mededinging – Schadevordering – Bewijs – Ontvankelijkheid – Toegang van derden tot stukken van beëindigde publiekrechtelijke mededingingsprocedure ter ondersteuning van civielrechtelijke vordering – Verzoek om inzage van vereniging die potentieel door mededingingsregeling geraakte derden vertegenwoordigt – Wettelijk verbod op toegang zonder toestemming van alle partijen in publiekrechtelijke mededingingsprocedure – Geen rechterlijke bevoegdheid om afweging te maken tussen relevante gegevens, zoals bescherming van gedurende clementieprocedure verzameld bewijs die in strijd komt met nuttige werking – Beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid – Artikel 19, lid 1, VEU – Artikel 101 VWEU – Handvest van de grondrechten van de Europese Unie – Artikel 47

SOCIALE ZEKERHEID VAN MIGRERENDE WERKNEMERS

ARREST – 21 februari 2013 – Zaak C282/11 – Salgado González – persbericht – arrest

Artikel 48 VWEU – Sociale zekerheid van migrerende werknemers – Verordeningen (EEG) nr. 1408/71 en (EG) nr. 883/2004 – Ouderdoms- en overlijdensverzekering – Bijzondere bepalingen voor toepassing van nationale wettelijke regeling betreffende ouderdomsverzekering – Berekening van uitkeringen

ARREST – 21 februari 2013 – Zaak C-619/11 – Dumont de Chassart – arrest

Sociale zekerheid – Verordening (EEG) nr. 1408/71 – Artikel 72 en artikelen 78, lid 2, sub b, en 79, lid 1, sub a – Gezinsbijslagen voor weeskinderen – Samentelling van tijdvakken van verzekering en arbeid – Door overlevende ouder in andere lidstaat vervulde tijdvakken – Niet-inaanmerkingneming

STUDIEFINANCIERING EN ONDERWIJS

ARREST – 21 februari 2013 – Zaak C-46/12 – LN – arrest

Burgerschap van de Unie – Vrij verkeer van werknemers – Beginsel van gelijke behandeling – Artikel 45, lid 2, VWEU – Verordening (EEG) nr. 1612/68 – Artikel 7, lid 2 – Richtlijn 2004/38/EG – Artikel 24, leden 1 en 2 – Afwijking van beginsel van gelijke behandeling voor studiefinanciering in vorm van studiebeurs of -lening – Burger van de Unie die in gastlidstaat studeert – Arbeid in loondienst die vóór en na begin van opleiding is verricht – Hoofddoel van betrokkene bij zijn aankomst in gastlidstaat – Effect op zijn kwalificatie als werknemer en op zijn recht op studiebeurs

CONCLUSIE – 21 februari 2013 – Gevoegde zaken C-523/11 + C-585/11 – Prinz Seeberger – persbericht – conclusie

Vrij verkeer voor EU-burgers – Studiefinanciering voor hoger onderwijs in buitenland – Woonplaatsvereiste – ‚Driejaarregel‘ – Evenredigheid

A-G: De artikelen 20 VWEU en 21 VWEU moeten aldus worden uitgelegd, dat zij eraan in de weg staan dat een lidstaat de financiering van de volledige duur van een studie aan een buitenlandse onderwijsinstelling afhankelijk stelt van de voor elke EU-burger, daaronder begrepen zijn eigen onderdanen, geldende voorwaarde van een verblijf op zijn grondgebied gedurende een ononderbroken periode van drie jaar onmiddellijk voorafgaand aan deze buitenlandse studie

CONCLUSIE – 7 februari 2013 – Zaak C-20/12 – Giersch e.a. – persbericht – conclusie – commentaar

Vrij verkeer van werknemers – Gelijke behandeling – Sociale voordelen – Financiële steun voor hoger onderwijs – Woonplaatsvereiste – Indirecte discriminatie – Doelstelling die bestaat in verhogen van aantal personen met diploma van hoger onderwijs – Geschiktheid en evenredigheid van woonplaatsvereiste

(LUCHT)VERVOER

ARREST – 28 februari 2013 – Zaak C-473/10, Zaak C-483/10, Zaak C-555/10, Zaak C-556/10 – Commissie / Hongarije, Spanje, Oostenrijk, Duitsland – persbericht – arrest – judgment

Niet-nakoming – Ontwikkeling van spoorwegen in Gemeenschap – Toewijzing van spoorweginfrastructuurcapaciteit – Heffing van rechten voor gebruik van spoorweginfrastructuur – Richtlijnen 91/440/EEG en 2001/14/EG – Onvolledige uitvoering

Hongarije en Spanje hebben niet voldaan aan de verplichtingen die op hen rusten krachtens het recht van de Unie op het gebied van het spoorwegvervoer. De Oostenrijkse en de Duitse wetgeving zijn wel in overeenstemming met het recht van de Unie.

Deze reeks niet-nakomingsberoepen heeft betrekking op de uitvoering door de lidstaten van de richtlijnen 91/440 en 2001/14, die als hoofddoel de billijke en niet-discriminerende toegang van spoorwegerondernemingen tot de infrastructuur, namelijk het spoorwegnet, hebben (eerste spoorwegpakket). Duitsland en Oostenrijk hebben gekozen voor het holdingmodel waarin de essentiële taken van de infrastructuurbeheerder worden uitgeoefend door een aparte onderneming binnen een ondernemingsgroep waartoe ook spoorwegerondernemingen behoren. Volgens de Commissie zijn de Europese richtlijnen daarmee echter niet volledig uitgevoerd.

Hof: Door niet binnen de gestelde termijn alle wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn om uitvoering te geven aan de artikelen 6, leden 1 en 2, en 7, lid 3, van richtlijn 2001/14/EG van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2001 inzake de toewijzing van spoorweginfrastructuurcapaciteit en de heffing van rechten voor het gebruik van spoorweginfrastructuur, zoals gewijzigd bij richtlijn 2007/58/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2007, heeft Hongarije niet heeft voldaan aan de krachtens die bepalingen op haar rustende verplichtingen.

ARREST – 26 februari 2013 – Zaak C-11/11 – Folkerts – **Grote Kamer – persbericht – arrest**

Prejudiciële verwijzing – Luchtvervoer – Verordening (EG) nr. 261/2004 – Artikelen 6 en 7 – Vlucht met rechtstreekse aansluiting(en) – Vaststelling van vertraging bij aankomst op eindbestemming – Vertraging van drie uur of meer – Recht van passagiers op compensatie

Aan passagiers van een vlucht met rechtstreekse aansluitingen is compensatie verschuldigd wanneer hun vlucht met een vertraging van drie uur of meer op de eindbestemming arriveert. Het feit dat de vertraging van de oorspronkelijke vlucht de door het recht van de

Unie vereiste drempels niet heeft overschreden, heeft geen invloed op het recht op compensatie.

There will certainly be new cases on Sturgeon, its application still being a hassle to many. Trying to see things in a positive light one might argue that every successive confirmation of Sturgeon by the Court adds cumulatively to the already strong case that airlines do not have a choice but to comply. Will they? So far, airlines have shown they are not particularly keen on Sturgeon-compensation for passengers. Also, there is a fine line between legitimately raising serious legal objections, and an unwillingness to compensate and creatively coming up with new lines of defense (assuming – of course – that the original objections were legitimate in the first place, an unsafe assumption given the Nelson ruling). Will this ruling be the last, utter, final, incontestable confirmation of Sturgeon? [Europeanlawblog](#)

VERZEKERINGEN

ARREST – 21 februari 2013 – Zaak C-243/11 – RVS Levensverzekeringen – Nederlandse zaak – arrest – judgment

Directe levensverzekering – Jaarlijkse taks op verzekeringsverrichtingen – Richtlijn 2002/83/EG – Artikelen 1, lid 1, sub g, en 50 – Begrip ‘lidstaat van verbintenis’ – In Nederland gevestigde verzekeringsonderneming – Verzekeringnemer die verzekeringsovereenkomst in Nederland sluit en na afsluiten van overeenkomst zijn gewone verblijfplaats naar België overbrengt – Vrij verrichten van diensten

In deze zaak gaat het over overeenkomsten die het Nederlandse RVS Levensverzekeringen NV met Nederlandse verzekeringnemers heeft afgesloten. In Nederland wordt over dergelijke overeenkomsten geen assurantiebelasting geheven. Dat ligt anders in België, waarnaar een aantal van deze verzekeringnemers nadien is verhuisd. De vraag is of deze overeenkomsten aan de Belgische verzekeringstaks moeten worden onderworpen.

VREEMDELINGEN

CONCLUSIE – 21 februari 2013 – Zaak C-648/11 – MA e.a. – persbericht – conclusie

Verordening (EG) nr. 343/2003 (Dublin II) – Vaststelling van de lidstaat die verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek dat wordt ingediend door niet-begeleide minderjarigen die onderdaan zijn van een derde staat – Samenloop van asielverzoeken – Belang van het kind

Advocaat-generaal Cruz Villalón concludeert dat wanneer een niet-begeleide minderjarige in meer dan een lidstaat asielverzoeken heeft ingediend, de lidstaat waar het laatste asielverzoek is ingediend, het asielverzoek moet behandelen. In dit opzicht hoeft geen enkel familielid van de minderjarige zich legaal in een andere lidstaat te bevinden en dient het belang van de minderjarige geen andere oplossing te eisen.

3. PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN

VRAGEN UIT NEDERLAND

(Deze rubriek bevat prejudiciële verwijzingen van Nederlandse rechters van de afgelopen maand aan het Hof van Justitie van de Europese Unie in Luxemburg.)

TIP: ZOEKEN NAAR PREJUDICIËLE VRAGEN

Alle prejudiciële verwijzingen (dus ook die van rechters uit andere lidstaten) worden opgenomen in de databank "Verwijzingsuitspraken (Bistro)". Daarin kan o.a. gezocht worden op onderwerp en EU-regelgeving. Op die manier is eenvoudig na te gaan of over de geldigheid of uitleg van een bepaalde regel van EU-recht mogelijk al prejudiciële vragen zijn gesteld en/of nog aanhangig zijn. De beantwoording van de vragen door het HvJEU wordt ook opgenomen in de databank. Bij een Nederlandse prejudiciële verwijzing wordt ook de einduitspraak van de Nederlandse rechter verwerkt in de databank.

De databank is te raadplegen via Porta Iuris ('Jurisprudentie' → 'uitgebreid zoeken' → 'databanken' → 'Europees recht' → 'verwijzingsuitspraken (Bistro)'. In de weekoverzichten op Porta Iuris staan de nieuw ingevoerde prejudiciële verwijzingen

Nota bene: Porta Iuris is alleen beschikbaar voor medewerkers van de Rechtspraak. Prejudiciële verwijzingen zijn ook toegankelijk op de website van HvJEU bij Info Curia.

BELASTINGRECHT

Hoge Raad, 22 februari 2013, LJN BR0666

Prejudiciële vragen over toepassing verdedigingsbeginsel (Sopropé)

Aan belanghebbende is voor de invoer van tuinpaviljoens een uitnodiging tot betaling (UTB) van douanerechten uitgereikt. Voorafgaand aan de uitreiking van de UTB is belanghebbende niet in de gelegenheid gesteld zich uit te laten over deze navordering van douanerechten. Hof Amsterdam (NTFR 2010/1417) heeft geoordeeld dat gelet op het arrest Sopropé daardoor het verdedigingsbeginsel is geschonden. Het hof heeft de UTB echter niet vernietigd nu belanghebbende door deze schending niet is benadeeld.

De Hoge Raad verzoekt het Hof van Justitie van de Europese Unie uitspraak te doen over de volgende vragen:

1. Leent het Europeesrechtelijke beginsel van eerbiediging door de administratie van de rechten van de verdediging zich voor rechtstreekse toepassing door de nationale rechter?
2. Indien het antwoord op vraag 1 bevestigend wordt beantwoord:
  - a. moet het Europeesrechtelijke beginsel van eerbiediging door de administratie van de rechten van de verdediging aldus worden geïnterpreteerd dat het beginsel is geschonden indien de adressaat van een voorgenomen beslissing weliswaar niet is gehoord voordat de administratie jegens hem een bezwarende maatregel nam maar in een nadien volgende bestuurlijke (bezwaar)fase, die voorafgaat aan een rechtsingang bij de nationale rechter, alsnog in de gelegenheid is gesteld te worden gehoord?
  - b. worden de rechtsgevolgen van schending door de administratie van het Europeesrechtelijke beginsel van eerbiediging van de rechten van de verdediging bepaald door het nationale recht?
3. Indien het antwoord op vraag 2b ontkennend is: welke omstandigheden kan de nationale rechter bij het bepalen van de rechtsgevolgen in aanmerking nemen, en met name kan hij in aanmerking nemen dat de procedure zonder de schending door de administratie van het Europeesrechtelijke beginsel van eerbiediging van de rechten van de verdediging een andere afloop zou hebben gehad?

Hoge Raad, 22 februari 2013, LJN BW5440

Prejudiciële vragen over toepassing nultarief bij btw-fraude

Voor leveringen van goederen die worden vervoerd naar een andere lidstaat geldt een vrijstelling van btw. Die goederen moeten dan wel in de andere lidstaat onderworpen zijn aan belastingheffing ter zake van een intracommunautaire verwerving. Tevens werd in het onderhavige tijdvak (1999-2000) de voorwaarde gesteld dat de afnemer in de lidstaat van aankomst een belastbare intracommunautaire verwerving verrichtte en gehouden was die verwerving aan te geven. Als wettelijke voorwaarde voor het nultarief gold naar Nederlands recht niet dat belastingplichtige niet bewust betrokken was bij btw-fraude. De vraag rijst of de nationale autoriteiten toepassing van de vrijstelling kunnen weigeren als sprake is van btw-fraude, ook als de nationale wet niet erin voorziet de vrijstelling te weigeren.

De Hoge Raad verzoekt het Hof van Justitie van de Europese Unie uitspraak te doen over de volgende vragen:

1. Dienen de nationale autoriteiten en rechterlijke instanties op grond van het recht van de Europese Unie de toepassing te weigeren van de vrijstelling ter zake van een intracommunautaire levering, van een recht op aftrek van btw ter zake van de aankoop van goederen die na de aankoop naar een andere lidstaat zijn verzonden, dan wel de uit de toepassing van artikel 28ter, A, lid 2, tweede volzin, van de Zesde richtlijn voortvloeiende teruggaaf van btw, wanneer op basis van objectieve gegevens vaststaat dat met betrekking tot de desbetreffende goederen sprake is van btw-fraude en de belastingplichtige wist of had moeten weten dat hij daaraan deelnam, indien de nationale wet niet erin voorziet onder die omstandigheden de vrijstelling, de aftrek of de teruggaaf te weigeren?
2. Dient, indien de voorgaande vraag bevestigend wordt beantwoord, de hiervoor bedoelde vrijstelling, aftrek of teruggaaf ook geweigerd te worden indien de ontduiking van de btw zich in een andere lidstaat (dan de lidstaat van verzending van de goederen) heeft voorgedaan en de belastingplichtige zich van die btw-fraude bewust was, of had moeten zijn, terwijl die belastingplichtige in de lidstaat van verzending aan alle (formele) voorwaarden heeft voldaan die de nationale wettelijke bepalingen verbinden aan de vrijstelling, de aftrek of de teruggaaf en hij de belastingdienst in die lidstaat steeds van alle benodigde gegevens heeft voorzien met betrekking tot de goederen, de verzending en de afnemers in de lidstaat van aankomst van de goederen?
3. Wat moet, indien vraag 1 ontkennend wordt beantwoord, in artikel 28ter, A, lid 2, (slot van) eerste volzin, van de Zesde richtlijn worden verstaan onder 'geheven': het op de wettelijk voorgeschreven btw-aangifte verantwoorden van de ter zake van de intracommunautaire verwerving in de lidstaat van aankomst verschuldigde btw, of ook het - bij gebreke van een dergelijke verantwoording - door de belastingautoriteiten van de lidstaat van aankomst nemen van maatregelen om dit te regulariseren? Is het voor de beantwoording van deze vraag van belang of de desbetreffende transactie deel uitmaakt

van een keten van handelingen die is gericht op btw-fraude in het land van aankomst en de belastingplichtige zich daarvan bewust was of had moeten zijn?

VREEMDELINGEN

Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 20 februari 2013, LJN: BZ1632

Prejudiciële vragen over toepassing Wet arbeid vreemdelingen 1994

Uitspraak over de boete die de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op grond van de Wet arbeid vreemdelingen (Wav) heeft opgelegd aan een bedrijf dat energie produceert in de Amercentrale in Geertruidenberg. Het gaat om een boete van € 264.000 die de minister aan het bedrijf heeft opgelegd na controles in mei 2008. Bij die controles is geconstateerd dat in totaal 33 vreemdelingen, waaronder 29 Turken, steigers aan het opbouwen waren bij de centrale zonder dat zij over werkvergunningen beschikten. Het bedrijf vindt de boete niet terecht. Het bestrijdt niet dat de werkzaamheden door de vreemdelingen zijn verricht, maar vindt dat voor de werkzaamheden geen vergunningen nodig waren omdat het om 'grensoverschrijdende dienstverrichting' gaat. De vreemdelingen werken legaal in Duitsland en beschikken daar over een verblijfsvergunning, aldus het bedrijf. Bovendien hoeven de Turkse vreemdelingen volgens hem sowieso geen werkvergunning te hebben vanwege Europese afspraken met Turkije over het vrije verkeer van Turkse werknemers. De rechtbank in Den Bosch heeft in september 2011 een eerder beroep van het bedrijf ongegrond verklaard. Tegen die uitspraak is het bedrijf in hoger beroep gekomen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Die heeft de zaak geschorst om de volgende prejudiciële vragen te stellen aan het Hof van Justitie in Luxemburg:

I. Kan in een situatie als aan de orde in het hoofdgeding een opdrachtgever die ingevolge artikel 2, eerste lid, van de Wet arbeid vreemdelingen 1994 moet worden aangemerkt als werkgever van de desbetreffende Turkse werknemers, zich jegens de Nederlandse overheid beroepen op de standstill-bepaling van artikel 13 van Besluit nr. 1/80 of de standstill-bepaling van artikel 41 van het Aanvullend Protocol?

II.a Moet de standstill-bepaling van artikel 13 van Besluit nr. 1/80 of de standstill-bepaling van artikel 41 van het Aanvullend Protocol aldus worden uitgelegd dat deze in de weg staat aan de invoering van een verbod als bedoeld in artikel 2, eerste lid, van de Wet arbeid vreemdelingen 1994, voor opdrachtgevers om werknemers, met de nationaliteit van een derde land, in dit geval Turkije, zonder tewerkstellingsvergunning in Nederland arbeid te laten verrichten, indien deze werknemers in dienst zijn bij een Duitse onderneming en via een Nederlandse inlenende onderneming ten behoeve van de opdrachtgever in Nederland werken?

II.b Is daarbij van belang dat het een werkgever reeds vóór de inwerkingtreding van zowel de standstill-bepaling van artikel 41 van het Aanvullend Protocol als de standstill-bepaling van artikel 13 van Besluit nr. 1/80 verboden was een vreemdeling zonder tewerkstellingsvergunning arbeid te laten verrichten op grond van een arbeidsovereenkomst en dat dit verbod eveneens vóór de inwerkingtreding van de standstill-bepaling van artikel 13 van Besluit nr. 1/80 is uitgebreid tot inlenende ondernemingen aan wie vreemdelingen ter beschikking worden gesteld?